

جمهوری اسلامی ایران
Islamic Republic of Iran
سازمان ملی استاندارد ایران

Iranian National Standardization Organization

استاندارد ملی ایران

۱۵۷۴۵

چاپ اول

۱۳۹۸

INSO
15745
1stEdition
2019

اتاق مادر و کودک – الزامات عمومی

Mother and child room - General
requirements

ICS: 97.190

سازمان ملی استاندارد ایران

تهران، ضلع جنوب غربی میدان ونک، خیابان ولیعصر، پلاک ۲۵۹۲

صندوق پستی: ۶۱۳۹-۱۴۱۵۵ تهران - ایران

تلفن: ۵-۸۸۸۷۹۴۶۱

دورنگار: ۸۸۸۸۷۱۰۳ و ۸۸۸۸۷۰۸۰

کرج، شهر صنعتی، میدان استاندارد

صندوق پستی: ۱۶۳-۳۱۵۸۵ کرج - ایران

تلفن: ۸-۳۲۸۰۶۰۳۱ (۰۲۶)

دورنگار: ۳۲۸۰۸۱۱۴ (۰۲۶)

رایانامه: standard@isiri.gov.ir

وبگاه: <http://www.isiri.gov.ir>

Iranian National Standardization Organization (INSO)

No. 2592 Valiasr Ave., South western corner of Vanak Sq., Tehran, Iran

P. O. Box: 14155-6139, Tehran, Iran

Tel: + 98 (21) 88879461-5

Fax: + 98 (21) 88887080, 88887103

Standard Square, Karaj, Iran

P.O. Box: 31585-163, Karaj, Iran

Tel: + 98 (26) 32806031-8

Fax: + 98 (26) 32808114

Email: standard@isiri.gov.ir

Website: <http://www.isiri.gov.ir>

به نام خدا

آشنایی با سازمان ملی استاندارد ایران

سازمان ملی استاندارد ایران به موجب بند یک ماده ۳ قانون اصلاح قوانین و مقررات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران، مصوب بهمن ماه ۱۳۷۱ تنها مرجع رسمی کشور است که وظیفه تعیین، تدوین و نشر استانداردهای ملی (رسمی) ایران را به عهده دارد.

تدوین استاندارد در حوزه‌های مختلف در کمیسیون‌های فنی مرکب از کارشناسان سازمان، صاحب‌نظران مراکز و مؤسسات علمی، پژوهشی، تولیدی و اقتصادی آگاه و مرتبط انجام می‌شود و کوششی همگام با مصالح ملی و با توجه به شرایط تولیدی، فناوری و تجاری است که از مشارکت آگاهانه و منصفانه صاحبان حق و نفع، شامل تولیدکنندگان، مصرف‌کنندگان، صادرکنندگان و واردکنندگان، مراکز علمی و تخصصی، نهادها، سازمان‌های دولتی و غیردولتی حاصل می‌شود. پیش‌نویس استانداردهای ملی ایران برای نظرخواهی به مراجع ذی‌نفع و اعضای کمیسیون‌های مربوط ارسال می‌شود و پس از دریافت نظرها و پیشنهادهای در کمیته ملی مرتبط با آن رشته طرح و در صورت تصویب، به عنوان استاندارد ملی (رسمی) ایران چاپ و منتشر می‌شود.

پیش‌نویس استانداردهایی که مؤسسات و سازمان‌های علاقه‌مند و ذی‌صلاح نیز با رعایت ضوابط تعیین شده تهیه می‌کنند در کمیته ملی طرح، بررسی و در صورت تصویب، به عنوان استاندارد ملی ایران چاپ و منتشر می‌شود. بدین ترتیب، استانداردهایی ملی تلقی می‌شود که بر اساس مقررات استاندارد ملی ایران شماره ۵ تدوین و در کمیته ملی استاندارد مربوط که در سازمان ملی استاندارد ایران تشکیل می‌شود به تصویب رسیده باشد.

سازمان ملی استاندارد ایران از اعضای اصلی سازمان بین‌المللی استاندارد (ISO)^۱، کمیسیون بین‌المللی الکتروتکنیک (IEC)^۲ و سازمان بین‌المللی اندازه‌شناسی قانونی (OIML)^۳ است و به عنوان تنها رابط^۴ کمیسیون کدکس غذایی (CAC)^۵ در کشور فعالیت می‌کند. در تدوین استانداردهای ملی ایران ضمن توجه به شرایط کلی و نیازمندی‌های خاص کشور، از آخرین پیشرفت‌های علمی، فنی و صنعتی جهان و استانداردهای بین‌المللی بهره‌گیری می‌شود.

سازمان ملی استاندارد ایران می‌تواند با رعایت موازین پیش‌بینی شده در قانون، برای حمایت از مصرف‌کنندگان، حفظ سلامت و ایمنی فردی و عمومی، حصول اطمینان از کیفیت محصولات و ملاحظات زیست‌محیطی و اقتصادی، اجرای بعضی از استانداردهای ملی ایران را برای محصولات تولیدی داخل کشور و/یا اقلام وارداتی، با تصویب شورای عالی استاندارد، اجباری کند. سازمان می‌تواند به منظور حفظ بازارهای بین‌المللی برای محصولات کشور، اجرای استاندارد کالاهای صادراتی و درجه‌بندی آن را اجباری کند. همچنین برای اطمینان بخشیدن به استفاده‌کنندگان از خدمات سازمان‌ها و مؤسسات فعال در زمینه مشاوره، آموزش، بازرسی، ممیزی و صدور گواهی سیستم‌های مدیریت کیفیت و مدیریت زیست‌محیطی، آزمایشگاه‌ها و مراکز واسنجی (کالیبراسیون) وسایل سنجش، سازمان ملی استاندارد این‌گونه سازمان‌ها و مؤسسات را بر اساس ضوابط نظام تأیید صلاحیت ایران ارزیابی می‌کند و در صورت احراز شرایط لازم، گواهینامه تأیید صلاحیت به آن‌ها اعطا و بر عملکرد آن‌ها نظارت می‌کند. ترویج دستگاه بین‌المللی یکاها، واسنجی وسایل سنجش، تعیین عبار فلزات گرانبها و انجام تحقیقات کاربردی برای ارتقای سطح استانداردهای ملی ایران از دیگر وظایف این سازمان است.

- 1- International Organization for Standardization
- 2- International Electrotechnical Commission
- 3- International Organization for Legal Metrology (Organisation Internationale de Metrologie Legals)
- 4- Contact point
- 5- Codex Alimentarius Commission

کمیسیون فنی تدوین استاندارد
«اتاق مادر و کودک – الزامات عمومی»

رئیس:

موذنی، مرضیه
(کارشناسی ارشد مدیریت بازرگانی)

سمت و / یا محل اشتغال:

کارشناس خبره آموزش اداره کل آموزش‌های شهروندی
شهرداری تهران

دبیر:

مرتضوی، مرجان
(کارشناسی ارشد مطالعات زنان)

مدیرعامل شرکت پیشرو آرامش کودک

اعضا: (اسامی به ترتیب حروف الفبا)

باقر پور، مهدی
(کارشناسی ارشد مهندسی صنایع)

رئیس استانداردها و نظام‌های مدیریتی شرکت بهره‌برداری مترو

برغمدی، مینا
(کارشناسی ارشد مددکاری اجتماعی)

مدیر کلینیک رسام

پژوهان، موسی
(دکتری برنامه‌ریزی)

مشاور حوزه معاونت امور شهرداری‌ها- سازمان شهرداری‌ها و
دهیاری کشور

جعفری نژاد، هستی
(کارشناسی ارشد طراحی صنعتی)

کارشناس معاونت شهرسازی و معماری شهرداری تهران

خوشنوا فومنی، محبوبه
(کارشناسی ارشد مهندسی صنایع)

معاون اجتماعی و فرهنگی اداره کل امور بانوان

خوش نیت، محمد
(کارشناسی پیشگیری و ایمنی در برابر حریق و حوادث)

سازمان آتش نشانی و ایمنی شهرداری تهران

رامندی، روح اله
(کاردانی معماری)

عضو هیئت مدیره شهر کودک شاپرک

ریاضی، امیر
(کارشناس ارشد مدیریت اجرایی)

مدیرعامل راه مدیریت ایرانیان

اعضا: (اسامی به ترتیب حروف الفبا)

سمت و/یا محل اشتغال:

سرکاری سرلوحه، سپیده (کارشناسی ارشد مهندسی ایمنی)	مدیر برنامه کرین شرکت نیک سو
شهبازی یگانه، علی (کارشناسی ارشد مدیریت اجرایی)	رئیس هیئت مدیره انجمن مدیران کنترل کیفیت صنایع استان تهران
صائبی، محمد (کارشناسی ارشد برنامه ریزی)	سازمان آتش نشانی و ایمنی شهرداری تهران
عیشی رضایی، ویدا (کارشناسی بیولوژی)	اداره کل استاندارد استان تهران
غفاری، سارا (کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی)	قائم مقام و مشاور شرکت حامیان کیفیت گستر پاسارگاد
کریمی، مریم (کارشناسی ارشد مهندسی محیط زیست)	رئیس اداره سلامت و HSE سازمان پایانه‌ها و پارکسوارهای شهرداری تهران
متینی، شقایق سادات (کارشناسی ارشد مدیریت شهری)	کارشناس معاونت شهرسازی و معماری شهرداری تهران
معین الدینی، علی (کارشناسی ارشد مدیریت شهری)	رئیس ایستگاه‌های مترو خط ۲
میرزایی، علی اصغر (کارشناسی ارشد معماری)	رئیس اداره هماهنگی امور سازمان مدیریت میدین و میوه و تره بار شهرداری تهران
نادری، سید مجید (دکتری طراحی شهری)	معاون اداره کل معماری و ساختمان شهرداری تهران
نیری، مریم سلطان (کارشناسی ارشد مدیریت سیستم و بهره‌وری)	رئیس گروه نظارت بر اجرای استانداردهای خدمات، ایمنی، وسایل بازی و تجهیزات مراکز تفریحی موسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران
ولی نژاد، فاطمه (کارشناسی ارشد تصفیه آب و فاضلاب)	مدیرعامل شرکت بازرگانی آنیسا

معاون برنامه‌ریزی و توسعه شهری سازمان پایانه‌ها و
پارکسوارهای شهرداری تهران

هاتف پور، مسعود
(کارشناسی ارشد مهندسی IT)

شرکت بهره‌برداری مترو

هاشمی، سیده خورشید
(کارشناسی علوم سیاسی)

ویراستار:

کارشناس استاندارد، بازنشسته سازمان ملی استاندارد ایران

قادری، هنسا
(کارشناسی ارشد زبان آلمانی)

فهرست مندرجات

صفحه	عنوان
ح	پیش‌گفتار
ط	مقدمه
۱	۱ هدف و دامنه کاربرد
۱	۲ مراجع الزامی
۳	۳ اصطلاحات و تعاریف
۴	۴ الزامات طراحی، ساختمان و تجهیزات
۱۸	۵ الزامات ایمنی
۲۰	۶ مسئول اتاق
۲۳	۷ وسایل و ملزومات
۲۴	۸ گندزدایی
۲۵	۹ خوداظهاری و خودکنترلی بهداشتی
۲۶	کتاب‌نامه

پیش‌گفتار

استاندارد «اتاق مادر و کودک – الزامات عمومی» که پیش‌نویس آن بر اساس پژوهش انجام شده تهیه و تدوین شده است، پس از بررسی در کمیسیون‌های مربوط، در سیدو و چهل و هشتمین اجلاس کمیته ملی استاندارد خدمات مورخ ۹۸/۲/۲۲ تصویب شد. اینک این استاندارد به استناد بند یک ماده ۳ قانون اصلاح قوانین و مقررات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران، مصوب بهمن ماه ۱۳۷۱، به عنوان استاندارد ملی ایران منتشر می‌شود.

استانداردهای ملی ایران، بر اساس استاندارد ملی ایران شماره ۵ (استانداردهای ملی ایران - ساختار و شیوه نگارش) تدوین می‌شوند. برای حفظ همگامی و هماهنگی با تحولات و پیشرفت‌های ملی و جهانی در زمینه صنایع، علوم و خدمات، استانداردهای ملی ایران در صورت لزوم تجدیدنظر خواهند شد و هر پیشنهادی که برای اصلاح و تکمیل این استانداردها ارائه شود، هنگام تجدیدنظر در کمیسیون‌های مربوط مورد توجه قرار خواهد گرفت. بنابراین، باید همواره از آخرین تجدیدنظر استانداردهای ملی ایران استفاده کرد.

نتایج پژوهشی که برای تهیه و تدوین این استاندارد مورد استفاده قرار گرفته به شرح زیر است:

۱- پژوهش بررسی تجربه اتاق مادر و کودک در پایانه‌های مسافربری شهرتهران (مرکز مطالعات و

برنامه‌ریزی شهر تهران - ۱۳۹۴

- 2- Baby care room in shopping malls : accessibility to malaysianpublic – 2011
- 3- Provision of Babycare Rooms and Lactation Rooms in Commercial Buildings - 2011
- 4- Attitudes Downunder toward breastfeeding in public places- 2013
- 5- Affect” corporeality and the limits of belonging : Breasfeeding in public in the contemporary UK – 2012

مقدمه

توصیه‌های مکرر دین مبین اسلام در خصوص تکریم مادران و اهمیت نقش مادر در رشد و تعالی کودکان از یک سو و حضور بانوان و کودکانشان در فضاها و اماکن عمومی نظیر محل‌های پر رفت و آمد شهر از جمله ایستگاه‌های مترو، پایانه‌های مسافری، بوستان‌ها، مراکز تجاری، راه آهن و ... از سوی دیگر؛ سبب ایجاد یک خواست عمومی برای تهیه اماکنی جهت استفاده مادران، کودکان و ارائه خدمات به آنان در سطح جامعه و در بین شهروندان شده است. این اتاق‌ها که به منظور احترام به هویت اجتماعی والدین که همان خدمت‌رسانی و تکریم شهروندان در شهر ساخته می‌شود شامل فضایی آرام و مناسب همراه با امکانات مورد نیاز جهت خدمت‌رسانی به مادران و کودکان آنها است. مطالعات نشان می‌دهد که برای رفاه حال زنان و کودکان امکانات مناسب به خصوص در کلان شهری مثل تهران برای تغذیه، شیردهی و تعویض لباس و پوشک کودکان در نظر گرفته نشده است. مادران همواره در زمان رسیدگی به کودکان خود بدون امکانات خاص و مورد نیاز آنها نگرانی‌هایی دارند. اتاق مادر و کودک، هم اکنون در جامعه کم کم جایگاه خود را پیدا کرده است و زمان آن رسیده که معیارهای مناسب به منظور وحدت رویه برای تاسیس، راه اندازی و ارائه خدمات تخصصی به مادر و کودک در اماکن عمومی و خصوصی شهر به شیوه صحیح تدوین گردد. این استاندارد معیارهایی را برای فضاهای موسوم به اتاق مادر و کودک ارائه می‌دهد.

اتاق مادر و کودک – الزامات عمومی

۱ هدف و دامنه کاربرد

هدف از تدوین این استاندارد، تعیین ویژگی‌های بهداشتی، مقررات و الزامات مورد نیاز اتاق‌های مادر و کودک در تمامی اماکن عمومی و خصوصی مورد مراجعه است.

این استاندارد برای موارد زیر کاربرد دارد:

- کودکان گروه سنی صفر تا ۷۲ ماه؛

- کودکان همراه و کودکان با نیازهای ویژه.

یادآوری - این استاندارد شامل الزامات مربوط به کسب مجوز از ارگان‌های ذی ربط برای راه اندازی و بهره برداری اتاق مادر و کودک نیست.

۲ مراجع الزامی

در مراجع زیر ضوابطی وجود دارد که در متن این استاندارد به صورت الزامی به آن‌ها ارجاع داده شده است. بدین ترتیب، آن ضوابط جزئی از این استاندارد محسوب می‌شوند.

در صورتی که به مرجعی با ذکر تاریخ انتشار ارجاع داده شده باشد، اصلاحیه‌ها و تجدیدنظرهای بعدی آن برای این استاندارد الزام‌آور نیست. در مورد مراجعی که بدون ذکر تاریخ انتشار به آن‌ها ارجاع داده شده است، همواره آخرین تجدیدنظر و اصلاحیه‌های بعدی برای این استاندارد الزام‌آور است.

استفاده از مراجع زیر برای کاربرد این استاندارد الزامی است:

۱-۲ استاندارد ملی ایران شماره ۱۰۵۳، آب آشامیدنی - ویژگی‌های فیزیکی و شیمیایی

۲-۲ استاندارد ملی ایران شماره ۱۶۲۱: سال ۱۳۸۸، کمد جالباسی

۳-۲ استاندارد ملی ایران شماره ۲۸۶۸، درجات حفاظت تامین شده توسط محفظه‌ها کد (IP)

۴-۲ استاندارد ملی ایران شماره ۳۳۶۴، آیین کار سطل‌های زباله در فضاهای باز عمومی

۵-۲ استاندارد ملی ایران شماره ۱-۶۲۰۴، ایمنی اسباب بازی - قسمت ۱- الزامات ایمنی مربوط به خواص فیزیکی و مکانیکی

۶-۲ استاندارد ملی ایران شماره ۱-۱۹۶۸۴، سیستم‌های کشف و اعلام حریق برای ساختمان‌ها- قسمت ۱- دستور العمل برای طراحی، نصب، راه اندازی و تعمیر و نگهداری سیستم‌ها در ساختمان‌ها

۷-۲ استاندارد ملی ایران شماره ۱۹۳۹، شیرآلات بهداشتی- پوشش‌های الکترولیتی نیکل- کروم-ویژگی‌های عمومی

۸-۲ استاندارد ملی ایران شماره ۱۰۵۶، تشک فنری

- ۹-۲ استاندارد ملی ایران شماره ۳۴، تجهیزات تصفیه هوا
- ۱۰-۲ استاندارد ملی ایران شماره ۷۸۷۸، ویژگی‌های صفحات کابینت
- ۱۱-۲ استاندارد ملی ایران شماره ۱۴۸۵۹، کاسه دستشویی
- ۱۲-۲ استاندارد ملی ایران شماره ۱۸۶۴۱، مایع دستشویی و ویژگی‌ها و روش‌های آزمون
- ۱۳-۲ استاندارد ملی ایران شماره ۶۲۷، دستمال کاغذی
- ۱۴-۲ استاندارد ملی ایران شماره ۲۰۰۲۲، پوشک نوزاد
- ۱۵-۲ استاندارد ملی ایران شماره ۱۸۷۶۳، مبلمان راحتی
- ۱۶-۲ استاندارد ملی ایران شماره ۲۵۲۶، آب سردکن
- ۱۷-۲ استاندارد ملی ایران شماره ۲۸۴۸، فرش
- ۱۸-۲ استاندارد ملی ایران شماره ۱۶۱۴، قفسه کتاب
- ۱۹-۲ استاندارد ملی ایران شماره ۱۳۶۲۴، تجهیزات بازی کودکان ۶ ماهه تا ۲۴ ماهه
- ۲۰-۲ استاندارد ملی ایران شماره ۵۸۴۰، دستمال مرطوب
- ۲۱-۲ استاندارد ملی ایران شماره ۱۹-۶۴۳۶، تجهیزات زمین بازی
- ۲۲-۲ استاندارد ملی ایران شماره ۶۶۲۹، شیرآلات اهرمی
- ۲۳-۲ استاندارد ملی ایران شماره ۲-۱۲۲۰، بخاری گازسوز
- ۲۴-۲ استاندارد ملی ایران شماره ۱۰۲۶۰، سرامیک و کاشی
- ۲۵-۲ استاندارد ملی ایران شماره ۳۲۲۳، چسب کاغذ دیواری

۳ اصطلاحات و تعاریف

در این استاندارد، اصطلاحات و تعاریف زیر به کار می‌رود:

۱-۳

اتاق مادر و کودک

mother & child room

فضایی امن و بهداشتی که بتوان نیازهای کودکان مانند شیردهی، تغذیه، تعویض پوشک و مانند آن را برآورده ساخت.

در این استاندارد کلمه اتاق به معنی اتاق مادر و کودک شناخته می‌شود.

۲-۳

مسئول اتاق

room officer

هر فردی که در چارچوب وظایف محوله، به طور مستقیم و غیرمستقیم با مادر و کودک، مراجعان و بازدیدکنندگان اتاق مانند مدیر، کارکنان ویژه اتاق، کارکنان بهداشتی، خدماتی و غیره در ارتباط است.

۳-۳

نیروی پشتیبانی

on call staff

کارکنانی که در ساعات کاری، خارج از ساعات اداری و روزهای تعطیل قابل دسترسی و احضار به محل کار مشخص باشند.

۴-۳

نیروی خدماتی

service staff

کارکنانی که مسئولیت نظافتی و رسیدگی به امور بهداشتی اتاق را به عهده دارند و به طور غیرمستقیم، خدماتی را به مراجعه کنندگان ارائه می‌دهند

۵-۳

تجهیزات

equipment

کلیه دستگاه‌ها، لوازم و وسایلی که به صورت مستقیم و غیرمستقیم در مراقبت از کودکان مورد نیاز است.

۶-۳

فضاهای فیزیکی

physical spaces

فضاهایی که برای انجام خدمات به اتاق مادر و کودک اختصاص می‌یابد.

۷-۳

فضای دسترسی

فضای همجوار

accessible space

فضاهای اطراف اتاق که دسترسی، راه‌های فرار و نقاط امن نزدیک آن در نظر گرفته شده و به دور از آلودگی‌های محیطی باشد.

۴ الزامات طراحی، ساختمان و تجهیزات

۱-۴ اصول مکان‌یابی

۱-۱-۴ دسترسی و همجواری

الف- موارد زیر توصیه می‌شود:

- اتاق در مجاورت فضاهای تفریحی، آموزشی و سایر فضاهای عمومی استقرار یابد و دسترسی به آن از طرف مراجعان به سهولت صورت پذیرد؛

- از قرار گیری اتاق در همجواری با منابع آلاینده صوتی (موتورخانه‌ها و پارکینگ و ...) پرهیز گردد؛

- از قرار گیری اتاق در همجواری با مکان‌هایی که مستعد آلودگی میکروبی، شیمیایی مانند (سرویس‌های بهداشتی عمومی، محل جمع‌آوری زباله و ...) پرهیز شود.

مثال: اتاق نباید در مکان‌هایی با احتمال آلودگی میکروبی و شیمیایی (ریزش ازبست) ساخته شود.

ب- رعایت موارد زیر الزامی است:

- اتاق باید از طریق تابلوها و علائم راهنمایی در اماکن عمومی قابل دسترسی باشد (به شکل ۱ مراجعه شود)؛

شکل ۱ - نشان تصویری اتاق مادر و کودک

۴-۱-۲ طراحی مکان استقرار

مکان اتاق مادر و کودک باید در محلی نزدیک نقطه امن باشد؛

مکانی که برای احداث اتاق در نظر گرفته می‌شود باید تأمین کننده مسائل ایمنی، بهداشتی، سلامت و آسایش مادران و کودکان باشد که به مراکز مراجعه می‌کنند؛

اتاق باید از نظر موقعیت جغرافیایی و فضایی امکان حرکت هوا و تهویه مناسب را داشته باشد؛

مکان استقرار اتاق حداقل باید ۱۰۰ متر از جایگاه سوخت فاصله داشته باشد؛

یادآوری - بهتر است مکان استقرار اتاق حداقل ۱۰۰ متر از سرویس بهداشتی فاصله داشته باشد؛

توصیه می‌شود در اماکنی مانند مترو و پایانه‌ها که آلودگی صوتی جزئی لاینفک آنها است، اتاق‌ها در مکانی دور از آلودگی ساخته شده و یا شرایط برای جلوگیری از آلودگی فراهم شود؛

توصیه می‌شود جهت اتاق به گونه‌ای باشد که حداکثر تابش آفتاب هنگام زمستان و جلوگیری از نفوذ تابش مزاحم در تابستان فراهم آید. براین اساس میزان نورگیری هر نقطه باتوجه به زاویه تابش و جهت تابش مشخص می‌شود. در نواحی سردسیر بهتر است از ایجاد سایه در فضای اتاق پرهیز شود. در مقابل، در نواحی گرمسیری وجود سایه طبیعی در فضاهای باز مطلوب است.

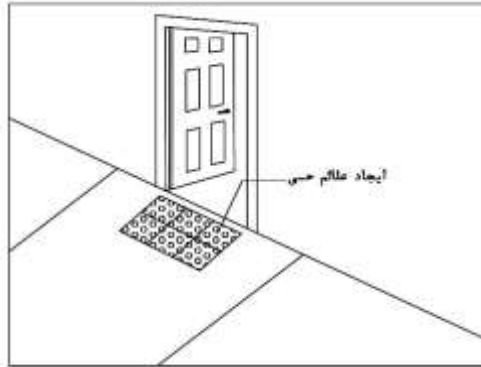
مکان‌یابی و ارتباط درست قسمت‌های مختلف فضا باید با رویکرد استفاده بهینه از آن صورت گیرد؛

اتاق باید با الزامات ایمنی بند ۵ این استاندارد مطابقت داشته باشد؛

اتاق باید همسطح سایر سطوح باشد در صورت غیر همسطح بودن باید پیش‌بینی‌های لازم برای تسهیل در رفت و آمد مادر با کالسکه، بار و صندلی چرخ‌دار (ویلچر) و مانند آن، تأمین شود.

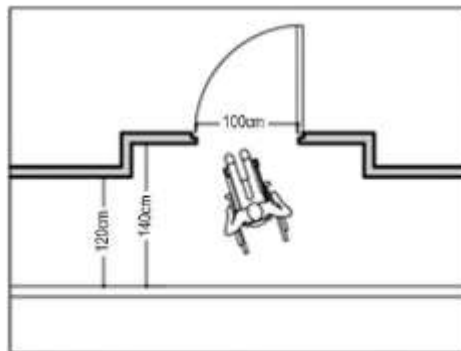
- رعایت موارد زیر الزامی است:

الف- پیاده روی منتهی به ورودی قابل دسترس باید با علائم حسی هم‌عرض با ورودی و بیرون آمدگی ۶۰ سانتیمتر، برای افراد نابینا و کم‌بینا مشخص شود (به شکل ۲ مراجعه شود).

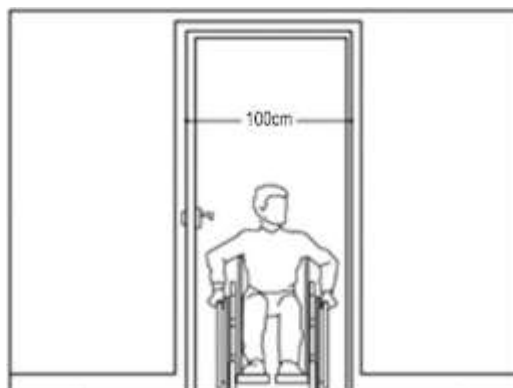
شکل ۲- پیاده روی مناسب برای افراد نابینا و کم‌بینا

ب- حداقل عمق فضای مقابل ورودی ساختمان ۱۴۰ سانتیمتر است (به شکل ۳ مراجعه شود).

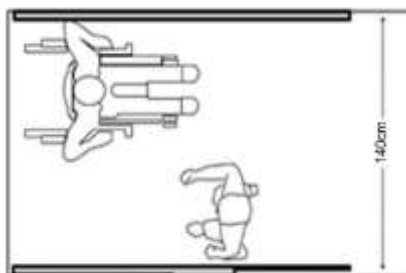
شکل ۳- حداقل عرض بازشو

پ- حداقل عرض بازشو ۱۰۰ سانتیمتر می‌باشد (به شکل ۴ مراجعه شود).

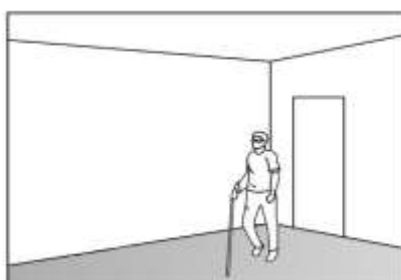
شکل ۴- حداقل عرض راهرو

ت- حداقل عرض راهرو ۱۴۰ سانتیمتر می‌باشد (به شکل ۵ مراجعه شود).

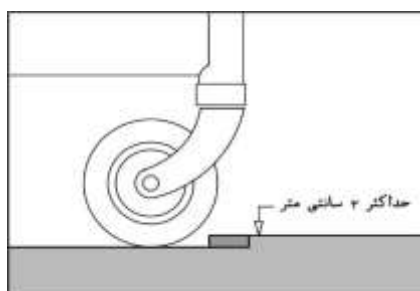
شکل ۵- کف راهروی غیرلغزنده

ث- کف راهرو باید غیرلغزنده باشد و از نصب کفپوش‌های پرزبلند خودداری شود (به شکل ۶ مراجعه شود).

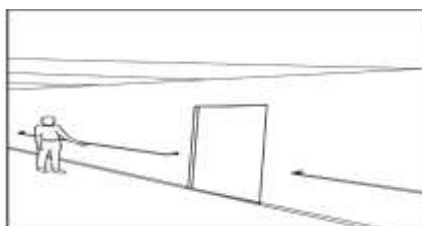
شکل ۶- کف راهروی پوشیده با موکت

ج- چنانچه کف راهرو با فرش یا موکت پوشیده شود باید هنگام انتخاب نوع آن و هنگام نصب، ملاحظات لازم برای عبور افراد ناتوان یا کم‌توان جسمی در نظر گرفته و مناسب‌سازی شود. هرگونه برجستگی و اتصال نباید بیش از ۲ سانتیمتر ارتفاع داشته باشد (به شکل ۷ مراجعه شود).

شکل ۷- برجستگی بیش از ۲ سانتیمتر

چ- در راهرو باید میله دستگرد وجود داشته باشد (به شکل ۸ مراجعه شود).

شکل ۸- نصب میله دستگرد

۴-۲ جداسازی فضای داخلی اتاق

قسمت‌های اصلی شامل فضاهای فیزیکی اتاق مادر و کودک بخش شستشو و تعویض با بخش شیردهی و استراحت باید به وسیله جداکننده از یکدیگر مجزا شوند ولی دارای راه ارتباطی باشند. حداقل فضای داخلی شامل اتاقی به مساحت ۱۲ متر مربع در ابعاد برای مساحت اتاق مادر و کودک در نظر گرفته می‌شود و در صورت داشتن فضا بهتر است مساحت اتاق بیشتر از ۵۰ متر باشد. (به شکل ۹ مراجعه شود).

شکل ۹- نمونه جداسازی طرح اتاق مادر و کودک در یکی از پایانه‌های مسافری

هر قسمت از این فضا شامل قسمت‌هایی به شرح زیر است:

الف- ورودی اصلی

یادآوری ۱- ورودی اصلی اتاق مادر و کودک که بخش ارتباط دهنده فضای خارج و داخل اتاق می‌باشد شامل فضاهای ذیل با عملکردهای متفاوت است:

- فضای انتظار (محل استقرار کالسکه، بار، محل انتظار همراهان و ...);

- فضای اداری (بخش کارکنان);

ب- بخش شستشو و تعویض؛

پ- بخش شیردهی و استراحت؛

ت- بخش بازی کودک؛

ث- بخش مربوط به مسئول اتاق.

یادآوری ۲- در صورت کمبود فضا می‌توان از فضای انتظار استفاده کرد.

۳-۴ طراحی داخلی اتاق

طراحی داخلی مناسب، مکان تخت، پنجره اتاق، نازک‌کاری، نور غیر مستقیم چراغ، رنگ و نوع پرده پنجره، مبلمان و غیره می‌تواند به ایجاد حس بهتر در مکان مورد نظر کمک کند. استفاده از فنون زیبایی شناختی در طراحی مانند هماهنگی و تضاد در انتخاب رنگ در این فضا بسیار مهم است. لذا سعی شود رنگ غالب از رنگ‌های روشن انتخاب شود. بین رنگ کف و دیوارها هماهنگی ملایمی ایجاد شود. می‌توان در عناصری که سطوح کمی دارند از رنگ‌های تیره استفاده کرد. در این حالت بعضی از عناصر که سطح کمتری دارند مانند دستگیره، ضربه‌گیرها و... جهت تشخیص راحت‌تر افزایش کیفیت بصری می‌توانند رنگ‌های تیره داشته باشند. از ایجاد دیوارها و کف با رنگ‌های تیره و دلگیر اجتناب شود.

رنگ سطوح به گونه‌ای انتخاب شود که منجر به انعکاس و خیرگی نور نشود. همچنین استفاده از رنگ‌های تند در کف پوش‌ها مجاز نیست. لازم است انتخاب رنگ برای اتاق مادر و کودک بدون جهت‌گیری جنسیتی باشد.

نقشه اتاق مادر و کودک به منظور انطباق با موازین بهداشتی قبل از اجرا و شروع به کار به تصویب مقامات ذی‌صلاح برسد.

کف ساختمان باید دارای شرایط زیر باشد:

- پوشش کف از جنس سنگ، سرامیک، کاشی (استاندارد ملی ایران شماره ۳-۱۰۲۶۰) یا موزائیک مجهز به کف شوی، دارای آب راه و با شیب مناسب و عاج دار باشد؛
- کف اتاق شیردهی دارای پوشش مناسب ترجیحاً از جنس سرامیک و عاج دار قابل شستشو، ضربه گیر، و غیر لغزنده باشد (به شکل ۱۰ مراجعه شود)؛

یادآوری- استفاده از فرش با رعایت نکات بهداشتی بلامانع است.

شکل ۱۰- نمایی از اتاق و مبیل شیردهی

- مواد بکار رفته در کف پوش فضای مخصوص کودکان باید فاقد عناصر سنگین بیش از حد مجاز مطابق با استاندارد ISO 8124-3 باشد؛
- کف قسمت شستشو باید شیب‌دار و دارای کف شوی باشد؛
- پوشش دیوار اتاق متناسب با نوع کاربری باید از کف تا سقف از مصالح مقاوم و قابل نظافت بوده و به گونه‌ای باشد که از ورود حشرات و جوندگان جلوگیری شود؛
- پوشش بدنه دیوار قسمت شستشو و تعویض کودک باید از کف تا زیر سقف تا ارتفاع ۲ متر، سنگ، کاشی یا سرامیک و همواره صاف و صیقلی و به رنگ روشن باشد (به شکل‌های ۱۱، ۱۲ و ۱۳ مراجعه شود)؛

شکل ۱۱- سکوی شستشو

شکل ۱۲- تخت تعویض

شکل ۱۳- کاسه دستشویی روی کار

- در سطوح دیوارها، ستون‌ها و سایر عناصر نباید قسمت‌های تیز و برنده وجود داشته باشد؛
- گوشه‌ها و زوایای برآمده دیواره‌ها و سایر عناصر حداقل به شعاع ۱۰ سانتیمتر گرد شود یا از پوشش‌های ایمن مانند فوم استفاده گردد؛
- سقف اتاق صاف، تا حد امکان مسطح، بدون ترک خوردگی، درز و شکاف بوده و همیشه تمیز باشد. (توصیه می‌شود در صورت امکان طراحی سقف جهت آرامش کودک به صورت کناف باشد تا نورپردازی خوبی انجام گردد)؛
- درها باید به بیرون باز شود و پنجره‌ها از جنس مقاوم، سالم و بدون ترک خوردگی، شکستگی، زنگ زدگی و قابل نظافت باشد؛

- پنجره‌های باز شونده از جنس دو جداره مجهز به توری سالم و مناسب باشد به نحوی که از ورود حشرات به داخل اتاق جلوگیری نماید و دارای شبکه‌های محافظ باشد؛
- در صورت استفاده از درهای شیشه‌ای لمینت غیرریزنده و درب‌های کشویی و پنجره‌های محکم باشد.

۴-۳-۱ عایق‌بندی صدا

طراحی فضای داخلی باید به گونه‌ای باشد که حتی‌الامکان صدای نامطلوب شنیده نشود. برای این منظور می‌توان اقدامات زیر را انجام داد:

- محل استقرار، پوسته خارجی، فضاهای خارجی که تولید صدا می‌کند (و یا در جوار فضاهای تولید صدا قرار دارد و در طراحی معماری اتاق مادر و کودک قرار نگیرد مانند اتاق‌های هوارسان و غیره) به دور از آلاینده‌های زیست محیطی باشد. صدای بلندگو در این فضا باید دارای کنترل صدا باشد؛
- از به‌کار بردن مصالح در دیوار، کف و سقف که باعث انعکاس صدا می‌شود خودداری گردد.

۴-۳-۲ نور و هوای اتاق

- فضای داخل اتاق مادر و کودک باید از نور کافی برخوردار باشد؛
- توصیه می‌شود درجه حرارت داخل اتاق مادر و کودک به تناسب فصول سال حداقل ۲۰ درجه حداکثر ۲۷ درجه باشد؛
- در فضاهایی که تابش نور شدید خورشید به داخل فضا وجود دارد، ایجاد تمهیداتی همچون استفاده از سایبان، جهت جلوگیری از تابش شدید مستقیم به داخل فضا با امکان نورگیری مناسب و دید به بیرون الزامی است؛
- در فضای داخلی باید تهویه مناسب به نحوی صورت گیرد که همیشه هوای داخل اتاق مادر و کودک سالم، تازه و عاری از بو باشد؛
- یادآوری - بهتر است ابعاد پنجره‌ها متناسب با شرایط اقلیمی باشد. در اقلیم‌های گرم و مرطوب و سرد، ابعاد پنجره کوچک انتخاب شود. پنجره از ۲۰ درصد سطح دیواری که پنجره که در آن نصب شده است، بزرگ‌تر نباشد و در اقلیم فضا سطح معتدل و بارانی، ابعاد پنجره‌ها می‌تواند بزرگ‌تر انتخاب شود (حدود ۳۰ درصد سطح دیواری که دارای پنجره است).
- تمامی پنجره‌های خارجی باید عایق حرارتی داشته باشند^۱ که این امر با تعبیه ی پنجره چند جداره امکان پذیر است. این مسئله باعث جلوگیری از ورود صداهای مزاحم و گرد و غبار می‌شود.

۴-۳-۳ فضای شستشو و تعویض

این بخش شامل سکوه‌های شستشو و تخت‌های تعویض با تشک‌های اسنفجی (مطابق استاندارد ملی ایران شماره ۱۰۵۶)، دست خشک کن و سطل زباله به تعداد تخت تعویض است.

۱- مبحث ۱۹ مقررات ملی ساختمان به این موضوع اشاره دارد.

جای دستمال حوله‌ای و در صورت امکان جای دستگاه تصفیه هوا (مطابق استاندارد ملی ایران شماره ۳۴) (به شکل شماره ۱۴ مراجعه شود) و قفسه‌های مخصوص اقلام مصرفی باید در این فضا تعبیه گردد. یادآوری ۱- استفاده از دستگاه خود کار دستمال کاغذی بمنظور صرفه جویی در مصرف موثر است.

شکل ۱۴- دستگاه تصفیه هوا

- موارد بهداشتی مربوط به سکوهاى شستشوى کودک باید رعایت گردد؛
- محل شستشوى کودکان باید دارای شرایط کاملاً بهداشتی و مجهز به شیرآلات اهرمی (استاندارد ملی ایران شماره ۶۶۲۹) و قابل تنظیم با انشعاب آب سرد و گرم باشد؛
- هر اتاق با توجه وسعت فضا، حداقل دو تخت تعویض با امکانات لازم نیاز دارد؛
- تشک باید از اسفنج‌های مرغوب با عرض ۵۴ و طول ۸۴ سانتیمتر و ارتفاع بین ۱۰ تا ۱۲ سانتیمتر و تو رفتگی در وسط تشک با ارتفاع ۶ تا ۸ سانتیمتر باشد. تخت تعویض کودک معمولاً در قسمت راست اتاق نصب می‌شود و ۸۵ سانتیمتر ارتفاع و ۵۸ سانتیمتر عرض دارد (به شکل ۱۳ مراجعه شود)؛
- کلیه رو تختی‌ها و ملحفه‌های مورد استفاده کودکان در اتاق مادر و کودک تمیز و بهداشتی باشد و در صورت امکان بهتر است از ملحفه‌های بهداشتی یکبار مصرف استفاده گردد (به شکل ۱۳ مراجعه شود)؛
- توصیه می‌شود در صورت کمبود فضا در اتاق مادر و کودک از تخت دیواری تعویض پوشک استفاده شود؛ در اتاق باید حداقل دو سکوی شستشو نصب شود. روی این سکوها باید از جنس سنگ با قطر ۵ سانتیمتر مقاوم ضد خش و صاف و غیر قابل نفوذ، بهداشتی و قابل شستشو باشد تا از تجمع میکروب‌ها پیشگیری شود. تعداد، با توجه به فضا متغیر است. سکو باید به گونه‌ای ساخته شود که هنگام شستن کودک به ستون فقرات مادر فشار وارد نیاید؛

- اتاق باید دارای حداقل ۲ کاسه دستشویی روکار از جنس مرغوب (مطابق استاندارد ملی ایران شماره ۱۴۸۵۹) (به شکل ۱۵ مراجعه شود). با گودی و ارتفاع ۱۸ الی ۲۰ سانتیمتر و مجهز به شیرهای اهرمی به منظور جلوگیری از پرتاب آب باشد. استفاده از شیرهای اهرمی با دسته‌های مناسب که مادر بتواند در زمان شستشو به راحتی آن را با کمک آرنج باز و بسته کند توصیه می‌شود (به شکل ۱۶ مراجعه شود)؛
  - محفظه شستشو باید با پایه‌های بین ۱۰ تا ۱۴ سانتیمتر و ارتفاع ۸۰ سانتیمتر و از جنس مرغوب (ضد آب) و رنگ روشن استفاده شود (به استاندارد ملی ایران شماره ۷۸۷۸ مراجعه شود)؛
  - اتاق مادر و کودک باید دارای لامپ‌های کم مصرف و دستگاه‌های گرمایشی و سرمایشی باشد؛
  - استفاده از ملزومات بهداشتی مصرفی و غیر مصرفی مانند دستگاه خشک کن، مایع دستشویی (استاندارد ملی ایران شماره ۱۸۶۴۱)، دستمال مرطوب (استاندارد ملی ایران شماره ۵۸۴۰)، پوشک نوزادان و صابون (استاندارد ملی ایران شماره ۲۰۰۲۲)، دستمال کاغذی (استاندارد ملی ایران شماره ۶۲۷)، (زیرانداز حوله‌ای و...) الزامی است؛
  - استفاده از سطل پوشک بچه و سطل زباله که باید درب دارفلزی (مطابق استاندارد ملی ایران شماره ۳۳۶۴) و قابل شستشو باشد الزامی است (به شکل‌های ۱۵ و ۱۶ مراجعه شود)؛
  - کف قسمت شستشو باید شیب دار و دارای کف شوی باشد؛
  - آب شهری باید مطابق با استاندارد ملی ایران شماره ۱۰۵۳ باشد.
- یادآوری ۲-** مجموع ارتفاع قسمت شستشو با احتساب ارتفاع روشویی، سنگ و کابین بین ۹۰ تا ۹۵ سانتیمتر است.

شکل ۱۵- سطل زباله فلزی

شکل ۱۶- سطل پوشک بچه

۴-۳-۴ فضای شیردهی و استراحت

- در بخش شیردهی و استراحت حداقل متراژ بین ۶ الی ۱۰ متر مربع است تا ۴ نفر به طور همزمان بتوانند به کودک خود شیر بدهند (به ازاء هر نفر ۲/۵ متر مربع)؛
- پوشش دیوارهای قسمت شیردهی ترجیحاً کاغذ دیواری و یا دیوارپوش با کیفیت و قابلیت شستشو و تزئینات استاندارد پوشیده شود و فضاهای بیرون و داخل اتاق مادر و کودک با استفاده از گیاهان طبیعی و بدون حساسیت باشد؛
- مبلمان راحتی (استاندارد ملی ایران شماره ۱۸۷۶۳) با روکش‌های چرمی یا پارچه‌ای از جنس نانو، ضد لک و قابل شستشو، توصیه می‌شود؛
- مبلمان شیردهی با فنرها و اسفنج‌های مناسب توصیه می‌شود که در زمان شیردادن به کودک، مادر احساس راحتی کند و فاصله بین دسته‌های مبلمان تک نفره ۵۰ سانتیمتر که مادران با هر جثه‌ای هنگام شیردهی احساس راحتی نماید پایه‌های مبلمان باید ضد آب باشد که با تکرار شستشو آسیب نبیند (به شکل ۱۰ مراجعه شود)؛
- یادآوری- در مبلمان دونفره و سه نفره این اندازه افزایش پیدا می‌کند.
- می‌توان از دستگاه‌های شیردوش برقی با رعایت ملاحظات ایمنی و بهداشتی در اتاق‌های مادر و کودک استفاده نمود.

این بخش شامل وسایل و تجهیزات زیر است: (به شکل ۱۷ مراجعه شود)

- صندلی غذا؛
- محلی برای گرم کردن غذای کودک مانند ماکرو فر؛
- سطل‌های زباله برای جمع آوری پسماندتر و خشک به تفکیک؛
- تلویزیون با دستگاه دیجیتالی؛
- دستگاه آب سرد کن و آب گرم کن (دستگاه آبخوری دو کاره سرد و گرم) (استاندارد ملی ایران شماره ۲۵۲۶) و دستگاه خوشبو کننده هوای ضد حساسیت؛
- فرش (استاندارد ملی ایران شماره ۲۸۴۸) برای افرادی که فرزندان بیمار دارند و یا کنترل کودک برای شیردهی روی میبل برای آنها سخت است و جالباسی؛
- استفاده از جدا کننده‌های موقت و دیوار کاذب و استفاده از پنجره‌های ایجاد فضای کودکانه؛
- قفسه کتاب (استاندارد ملی ایران شماره ۱۶۱۴).

شکل ۱۷- فضای شیردهی و استراحت

۴-۳-۵ بخش بازی کودک

این بخش شامل وسایل زیر است:

- صندلی کودک؛
- میز تحریر کودک؛
- پارک بازی؛
- بازی‌های فکری؛
- اسباب بازی قابل شستشو (مطابق استاندارد ملی ایران شماره ۱-۶۲۰۴).

۵ الزامات ایمنی

- کلیه وسایل و تجهیزات مورد استفاده در اتاق باید از نوع ایمن باشند. وسایل و تجهیزات برقی و سایر اقلام مشمول اجرای اجباری استاندارد باید از نوع استاندارد شده انتخاب شوند. توصیه می‌شود سایر وسایل نیز دارای نشان استاندارد باشند؛
- در تاسیسات مکانیکی شامل لوله کشی آب و فاضلاب نیز باید از وسایل استاندارد شده استفاده شود؛
- پریزهای اتاق مادر و کودک باید از نوع پریز دارای کد IP4X مطابق با استاندارد ملی ایران به شماره ۲۸۶۸ باشد؛
- درسیم کشی‌ها، نصب وسایل الکتریکی و کلیدها و پریزها در فضای اتاق مادر و کودک رعایت کامل مقررات ایمنی الزامی است؛
- کلیه وسایل برقی باید دور از دسترس کودکان بوده و از نظر ایمنی دارای علامت استاندارد باشد؛
- تجهیزات نگهداری کودکان مانند تخت، گهواره، صندلی کودکان و پارک کودک و مانند آن باید دارای نشان استاندارد باشند؛
- میز و صندلی‌های مورد استفاده برای آموزش کودکان که به طور خاص برای کودکان بالای سه سال استفاده می‌شود باید دارای نشان استاندارد بوده و متناسب با قد و فاصله رکیب کودک انتخاب گردد؛ (به جدول الف-۱ استاندارد ملی شماره ۱-۹۶۹۷ مراجعه شود)
- وسایل لبه دار و تیز و برنده نباید در دسترس کودکان باشد؛
- با توجه به نوع کاربری مجموعه اتاق مادر و کودک، می‌بایست دارای تاییدیه ایمنی از سازمان آتش نشانی داشته باشد؛
- تابلوهای راهنمای خروج باید از ابتدای در ورودی به صورت نمایش در سقف و کف با اندازه و ارتفاع مناسب ایجاد گردد؛
- برای اتاق مادر و کودک باید از کف پوش‌ها، موکت‌ها، مبلمان و... از مواد کندسوز استاندارد استفاده گردد؛
- جهت در اتاق مادر و کودک به سمت خروج و بدون قفل و بست در نظر گرفته شود؛
- در صورت استفاده از وسایل گازسوز انطباق با استانداردهای ملی مربوطه الزامی است؛
- بخاری گازسوز (استاندارد ملی ایران شماره ۲-۱۲۲۰) بدون دودکش نباید در اتاق مادر و کودک استفاده گردد.
- در صورت استفاده از بخاری گازسوز دودکش دار باید موارد ایمنی زیر رعایت شود:
  - الف- دور از دسترس کودکان باشد؛
  - ب- روی سطح محکم و غیرقابل اشتعال بدون خطر آسیب و واژگونی نصب شود؛

- پ- لوله دودکش نباید در کانال، کانال‌های هوای برگشتی، کانال هوای گرم، کانال هوای تهویه یا کانال هوای احتراق نصب شود (مانند کانال کولر)؛
- ت- طول قسمت افقی لوله دودکش رابط، باید در حد امکان کوتاه بوده و وسیله گازسوز نزدیک سوراخ دودکش قرار گیرد؛
- ث- لوله و اتصالات دودکش باید فلزی و از استحکام کافی برخوردار باشد (استفاده از لوله‌های انعطاف پذیر آکاردئونی ممنوع می‌باشد)؛
- ج- لوله دودکش باید به صورت عمودی و دارای حداقل اتصالات باشد و نباید دارای شیب منفی به معنای قرارگیری راستای افقی دودکش به سمت پایین باشد؛
- چ - شعله بخاری پایدار و به رنگ آبی باشد؛
- ح - شیشه بخاری شکسته نباشد و شعله قابل رویت باشد؛
- نصب خاموش کننده متناسب (از نظر تعداد، نوع و جانمایی) در اتاق مادر و کودک الزامی است؛
- نصب جعبه کمک‌های اولیه در جایی که قابل دسترسی باشد الزامی است؛
- شوفاژها باید دارای محافظ ایمنی باشند؛
- کلیه تجهیزات مورد استفاده در فضای بازی و آموزشی کودکان از قبیل فایل، کمد، صندلی و میز و... که امکان سقوط دارند باید در مقابل خطرات احتمالی ایمن‌سازی گردند؛
- سیستم‌های اعلام و اطفاء حریق اتاق مادر و کودک باید باتوجه به نوع کاربری مجموعه اجرا گردد؛
- صدای آژیر در اتاق مادر و کودک شنیده شود (در زمان بسته بودن صدای آژیر ۷۵ دسی بل باشد).

۶ مسئول اتاق

۱-۶ شرایط عمومی

هشدار- در ابتدای شروع به کار صلاحیت روانی مسئول اتاق باید توسط یک روان‌پزشک و یا یک روانشناس معتمد سازمان ذی‌ربط، مورد تایید قرار گرفته و گواهی صحت سلامت روانی نگهداری شود. بهتر است یک نسخه از گواهی صلاحیت روانی علاوه بر گواهی سلامت جسمی مسئول اتاق در محل مناسبی در اتاق، در معرض دید مراجعان نصب شود.

مسئول اتاق باید در تمام ساعات کاری نوشته شده روی در اتاق، در آن حضور داشته باشد؛

یادآوری ۱- ساعات کاری هر اتاق، با توجه به شرایط مکان استقرار و ساعات مراجعه مادران و کودکان، متفاوت است که با درج ساعات کاری، روی در اتاق اطلاع‌رسانی می‌شود و مسئولان اتاق می‌توانند به صورت نوبت‌کاری در محل کار حاضر شوند.

مسئول اتاق‌های مادر و کودک باید خانم باشد، از لحاظ جسمی و روانی از سلامت کامل برخوردار باشد و اطلاعات، آگاهی‌ها و تجارب لازم را در رابطه با مسئولیت شغلی خویش را داشته باشد. همچنین مسئول اتاق باید اطلاعات کافی در خصوص نکات بهداشتی مربوط به اتاق داشته باشد و بر رعایت این نکات نظارت کند؛

یادآوری ۲- به دلیل تهیه آمار مربوط به مراجعان اتاق، بهتر است مسئول دارای میز و صندلی و رایانه باشد. ساعت کاری مسئولان اتاق طبق ضوابط قانونی و دستورالعمل‌های ارگان‌های ذیربط تعیین می‌شود.

افرادی که کمتر از ۱۸ سال سن دارند از نظر قانونی واجد شرایط کار با کودکان نیستند. همچنین مسئول اتاق مادر و کودک باید در زمینه شناخت کودکان تخصص و آگاهی داشته باشد و اعتماد به نفس، قدرت فن بیان، تکلم شیوا و صحیح داشته باشد (بدون داشتن لکنت زبان و لهجه محلی). همچنین باید توانایی برقراری ارتباط خوب و صمیمانه با کودکان، والدین و کارکنان و توانایی سازماندهی، تصمیم‌گیری و انتقال مفاهیم آموزشی را داشته و به مسائل و پیشرفت‌های علمی روز در مورد کودکان آشنا باشد.

یادآوری ۳- قوانین اتاق مادر و کودک بر عدم استفاده از تصاویر برگرفته از کارتون‌های خارجی - عدم استفاده از شیشه شیر و پستانک با هدف ترویج شیرمادر - استفاده از تصاویر عروسکی و کارتون‌های ایرانی و استفاده از محصولات بهداشتی ایرانی به‌منظور حمایت از تولید ایرانی تاکید دارد. - استفاده از نشانه تصویری بین‌المللی - تبلیغات مناسب برای افزایش آگاهی عمومی با استفاده از تابلوهای اطلاع‌رسانی مختلف توصیه می‌شود.

۶-۲ شرایط تحصیلی و تجربی

- مسئول اتاق باید حداقل دارای یکی از شرایط زیر باشد:

الف- کارشناسی علوم تربیتی، روانشناسی و کودکیاری با یک سال سابقه کار پرورشی و آموزشی با کودکان؛

ب- کارشناسی در سایر رشته‌ها با سه سال سابقه کار پرورشی و آموزشی با کودکان؛

پ- کاردانی رشته کودک یاری یا مربی کودک با سه سال سابقه کار پرورشی و آموزشی با کودکان؛

ت- دیپلم رشته کودکیاری با پنج سال سابقه کار پرورشی و آموزشی با کودکان؛

یادآوری ۱- برای افراد دارای مدرک دیپلم دارا بودن حداقل سابقه ۶ ساله کار مرتبط الزامی است.

- مسئول اتاق باید دارای گواهینامه دوره ویژه بهداشت عمومی مطابق با ضوابط مراجع ذیربط باشد؛^۱

- مسئول اتاق باید دارای گواهینامه دوره مقدماتی تخصصی آتش‌نشانی در سازمان متولی آتش‌نشانی در کشور باشد؛

- مسئول اتاق باید دارای گواهینامه کمک‌های اولیه از سازمان متولی در کشور باشد؛

یادآوری ۲- استخدام مسئولان اتاق براساس ضوابط قانونی و دستورالعمل‌های ارگان‌های ذیربط می‌باشد.

۱- در زمان تدوین این استاندارد، سازمان ذیربط، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی است.

۳-۶ الزامات بهداشتی و سلامتی مسئول اتاق

- مسئولان و شاغلان در اتاق مادر و کودک باید دارای گواهی نامه دوره بهداشت عمومی معتبر باشند؛
- مسئولان و شاغلان در اتاق مادر و کودک باید کارت معاینه پزشکی معتبر را از مجاری قانونی اخذ نمایند؛
- کارت معاینه پزشکی باید در پرونده پرسنلی موجود باشد؛
- مسئول اتاق نباید دخانیات استفاده کند و همچنین همواره بر عدم استعمال دخانیات در اتاق نظارت داشته باشد؛
- هشدار- استعمال دخانیات در اتاق مادر و کودک توسط شاغلین و مراجعین ممنوع است و تابلو هشداردهنده با مضمون «از مصرف دخانیات در اتاق مادر و کودک خودداری نمایید» باید در معرض دید نصب گردد.
- شاغلان اتاق مادر و کودک موظفند بهداشت فردی و نظافت عمومی محل کار خود را رعایت نمایند؛
- کلیه اشخاصی که در اتاق مادر و کودک کار می کنند باید لباس کار (فرم)، روپوش تمیز و به رنگ روشن بپوشند؛
- راهنمای شستشوی دست مطابق شکل باید در محل های مورد نیاز نصب گردد.

شکل ۱۸- نحوه ضد عفونی کردن صحیح دست ها

۴-۶ آموزش‌های تکمیلی

به منظور ارتقای سطح آگاهی، دانش و کسب مهارت‌های مرتبط شغلی شرکت در سمینارها، کارگاه‌های آموزشی، استفاده از آموزش‌های رسمی و همچنین آموزش الکترونیک با استفاده از وسایل سمعی و بصری برای مسئول اتاق ضروری است.

مسئول اتاق کودک باید حداقل ۲۴ ساعت در سال در آموزش‌های مربوط به رشد، تربیت و پرورش که مورد تایید سازمان‌های ذی‌ربط باشد شرکت نموده و گواهینامه آن را دریافت و ارائه کند.

۵-۶ اهداف آموزشی مسئول اتاق

برنامه‌های آموزشی و پرورشی مسئول اتاق مادر و کودک به گونه‌ای تدوین شود تا رشد همه جانبه از جمله مهارت‌های شناختی، زبانی، هیجانی، جسمی - حرکتی و اجتماعی کودک و نحوه نگهداری مادر از کودک پرورش یابد. برنامه آموزشی اتاق مادر و کودک در این خصوص باید اهداف زیر را در برگیرد:

- پرورش و شکوفایی استعدادها بالقوه کودک؛
- پرورش عادات بهداشت و تندرستی کودک؛
- پرورش استقلال و اعتماد به نفس مادر در خصوص نگهداری کودک؛
- پرورش تمایل و علاقه‌مندی به یادگیری؛
- آشنایی با محیط زیست و علاقه و انس با طبیعت و حفظ آن؛
- ارتقای سطح ایمنی و بهداشت؛
- ارتقای سلامت و بهداشت مادر و کودک با ترویج فرهنگ تغذیه با شیر مادر که دارای فواید روانی، اجتماعی، اقتصادی است؛
- آشنایی با اختلالات رفتاری و عاطفی کودکان؛
- آموزش مهارت‌های زندگی؛
- آشنایی با کمک‌های اولیه؛
- آشنایی با مسائل و مشکلات بیماران خاص، استثنایی و نحوه رفتار با این گونه بیماران؛
- آموزش بهداشت عمومی؛
- پرورش مهارت‌های ذهنی، پرورش صفات رفتاری، اخلاقی و اجتماعی مبتنی بر ارزش‌های اسلامی؛
- پرورش ذوق هنری و زیبایی در چیدمان اتاق؛
- پرورش روحیه و رفتار عاطفی؛
- پرورش هویت ملی؛
- پرورش مهارت‌های جسمی و حرکتی.

۷ وسایل و ملزومات

وسایل و ملزومات اتاق مادر و کودک به شرح زیر است:

- لوازم شخصی^۱: خشک کن یکبار مصرف، زیرانداز یکبار مصرف؛
- لوازم مصرفی: مانند مایع دستشویی، پماد سوختگی، کرم مرطوب کننده، شامپو بچه، کرم تالک، دستمال کاغذی رول کوچک و بزرگ، ژل ضد عفونی شستشوی دست؛
- ملزومات بهداشتی: پوشک بچه، دستمال مرطوب، زیرانداز یکبار مصرف، پماد سوختگی، مایع شستشوی دست و...؛
- قفسه کتاب مطالعه: کتاب‌های مرتبط با کودکان و مادران (آموزشی، پرورشی، تغذیه‌ای و بهداشتی)، (استاندارد ملی ایران شماره ۶۴۳۶)؛

- لوازم غیر مصرفی: میز تحریر، صندلی مخصوص کودک و لوازم به تشخیص و نیاز؛
- وسایل بازی استاندارد و بهداشتی: انواع عروسک، ماشین، توپ و جق جقه‌های قابل شستشو، بازی‌های فکری و آموزشی و تجهیزات بازی به تشخیص و نیاز (استاندارد ملی ایران شماره ۱۳۶۲۴).

۸ گندزدایی

- در کاربرد هر نوع ماده گندزدا در اتاق مادر و کودک حتماً از افراد آموزش دیده استفاده شود؛
- در امر گندزدایی اتاق مادر و کودک از به‌کارگیری افرادی که دارای حساسیت پوستی یا آلرژیک نسبت به مواد گندزدا می‌باشند خودداری گردد؛
- شستشوی سرویس‌های بهداشتی ابتدا با پودر شوینده و سپس با مواد ضد عفونی کننده مناسب انجام شود؛
- از مخلوط نمودن پودر شوینده و مواد ضد عفونی کننده اجتناب شود؛
- در زمان استفاده از موادی نظیر پرکلرین (هیپوکلریت کلسیم) یا آب ژاول (هیپو کلریت سدیم) از مخلوط نمودن آن‌ها با مواد اسیدی خودداری شود؛
- پس از کاربرد آب ژوال با پرکلرین فضای گندزدایی شده حداقل به مدت ۵ دقیقه به طریق طبیعی یا مصنوعی تهویه گردد؛
- برای مبارزه با حشرات در اتاق مادر و کودک باید فقط از طریق شرکت‌های دارای مجوز از وزارت متبوع صورت پذیرد (سم‌پاشی و گندزدایی اتاق مادر و کودک در قرارداد پیمانکار سمپاشی لحاظ گردد)؛
- سم‌پاشی و گندزدایی نباید در زمان حضور کودکان در اتاق مادر و کودک انجام شود و تا هنگام باقی ماندن هر گونه اثر و بو اتاق باید تعطیل شود؛

---

۱ - به لوازمی گفته می‌شود که اختصاصاً برای هر کودک به صورت جداگانه مصرف می‌شود.

- پس از سم پاشی و قبل از حضور کودکان کلیه سطوح چه به سموم آغشته شده باشد یا نشده باشد باید شسته شوند؛
- پارچه‌هایی که برای نظافت مورد استفاده قرار می‌گیرند باید پس از هر بار مصرف توسط محلول هیپوکلریت سدیم (آب ژاول) ۱٪ گندزدایی شوند؛
- پارچه را باید در سطل فرو برده و بعد از آغشته شدن آن پارچه‌ها را فشرده و با کم کردن آب اضافی آن جهت سطوحی مانند (محل‌های ورود و خروج، روی میز و صندلی، دستگیره‌ها، کنار پنجره‌ها، وسائلی که احتمالاً با دست لمس شده اند مانند رایانه، تلفن و...) استفاده کنند. از تی مخصوص فقط برای گندزدایی همه مکان‌هایی که امکان آلودگی وجود دارد استفاده نمایید؛
- باز کردن درب یا پنجره اتاق‌ها بعنوان تهویه مناسب در طول مدت نظافت ضروری است. لازم است سطوح گندزدایی شده بمدت ۱۰ دقیقه خیس بماند؛
- امحاء دستمال کاغذی‌های استفاده شده و همچنین ادوات یک بار مصرف نظافت باید در سطل‌های در دار پدالی محتوی کیسه زباله مناسب صورت گیرد و تخلیه مخازن زباله در کیسه‌های پلاستیکی محکم در آخر هر نوبت کاری توسط مسئول نظافت همان مربوط با توجه به مقررات انجام شود؛
- "تی‌هایی" که برای نظافت کف استفاده می‌شود باید دارای چندین "سر" اضافی باشند که پس از هر بار استفاده در آب داغ شسته و سپس در محلول آماده شده‌ی آب ژاول بمدت ۱۰ دقیقه غوطه‌ور بماند. بعد از آن در دمای اتاق خشک شده و برای استفاده آماده شود؛
- استفاده از مواد گندزدا با توجه به دستور مندرج بر روی محلول الزامی می‌باشد تا کمترین آسیب را برای محیط زیست به همراه داشته باشد؛
- با توجه به رقیق‌سازی محلول‌های اشاره شده دفع پساب حاصل به صورت مستقیم بر ورودی فاضلاب‌های شهری بلامانع می‌باشد؛
- توصیه می‌شود از رهاسازی پارچه و ضایعات آغشته به محلول‌های ضد عفونی شده در محیط زیست جدا خودداری شود. قبل از رهاسازی و معدوم با آب شستشوی اولیه صورت پذیرد؛
- توصیه می‌شود جهت جلوگیری از آلودگی هوا از سوزاندن ضایعات آغشته به مواد ضد عفونی کننده خودداری شود.

۹ خوداظهاری و خودکنترلی بهداشتی

مسئولان و شاغلان اتاق مادر و کودک موظفند نظارت و خودکنترلی بهداشتی اتاق مادر و کودک را مطابق دستورالعمل‌های تعیین شده از طرف مراجع ذیصلاح انجام دهند. مستندات خودکنترلی باید مطابق دستورالعملی معین نگهداری شود.

کتاب نامه

- [۱] شیوه نامه مکان‌یابی و الزامات ایمنی بهداشتی اتاق‌های مادر و کودک در فضاهای عمومی شهرها (ابلاغیه شماره ۴۹۹۷ مورخ ۱۳۹۴/۲/۹ سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور)
- [۲] دستورالعمل مکان‌یابی و احداث اتاق مادر و کودک در فضاهای عمومی شهرها (وزارت کشور - سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، سال ۱۳۹۳)
- [۳] متن مصوبه "شهر دوستدار کودک" (مصوب یکصد و نود و یکمین جلسه رسمی - علنی - فوق‌العاده شورای اسلامی شهر تهران (دوره سوم) - ۱۳۸۸)
- [۴] آیین نامه اجرایی و جدول زمانبندی و عملیاتی ابلاغی شورای اسلامی شهر تهران (مصوب یکصد و نود و چهارمین جلسه رسمی - علنی - فوق‌العاده شورای اسلامی شهر تهران (دوره چهارم) - ۱۳۹۴)
- [۵] استاندارد ملی ایران به شماره ۸۹۰۵: سال ۱۳۹۶، الزامات کلی مراکز پیش دبستانی و مهدکودک
- [۶] شیوه نامه مناسب‌سازی ساختمان‌ها و فضاهای عمومی برای افراد دارای معلولیت (معاونت شهرسازی و معماری)
- [۷] مجموعه استانداردهای سرویس‌های بهداشتی براساس اطلاعات معماری نویفرت (ویرایش ۲۰۰۸)
- [۸] معاونت بهداشت و درمان شهید بهشتی تهران
- [۹] دستورالعمل سموم و مواد گندزای اداره سلامت محیط و کار وزارت بهداشت و درمان آموزش پزشکی
- [۱۰] کتاب جامع بهداشت عمومی - دکتر سید منصور رضوی
- [۱۱] معاونت بهداشت و درمان دانشگاه ایران

[12]environmentalhealth.ir

[13]http://۱۲۵.tehran.ir/